

Brandkåarshästarna

*Större delen av följande text bygger på de rader om hästarna ur boken
"Från tornväktartid till modern räddningstjänst" av Bertil Söderberg*

"Finns det några ståttigare djur i staden än brandkåarshästarna?"

Så lyriskt beskrev en okänd författare brandkårens hästar inför den stundande automobiliseringen av brandkåren.

I samband med den halvfasta brandkårens tillkomst 1862, då ett antal fordon köptes in från England, krävdes det hästar för fordonens framförande. Några egna hästar förfogade man inte över, utan dessa rekvirerades från stadens verk och allmänhet. Utryckningstiden blev nu mycket kortare när manskap och materiel kom fram samtidigt.

Det är självklart att mycket kretsade kring hästen på hästbrandkårens tid. Speciella krav ställdes på skötseln när man fick egna hästar. När larmet gick var det i galopp som hästarna kördes och påfrestningen blev stor på de ståttiga djuren, som pressades hårt.

En häst som efter larm återkommit till stallet fick inte vattnas så länge andhämtningen var hastigare än normalt.

För att tillgodose hästarnas behov fanns en smedja, som låg i mittflygeln. Här härskade kårens starkaste man, 48 Johansson, som med sina "sméhalvor", formade hästskor och skodde hästar samt tillverkade diverse metallföremål till vagnar och övrigt.

Till stallvakt kommenderades dagligen två man varav en var befälhavare.

Stallvaktens arbetsuppgifter stod i "reglemente för stallvakten" och därur kan följande nämnas:

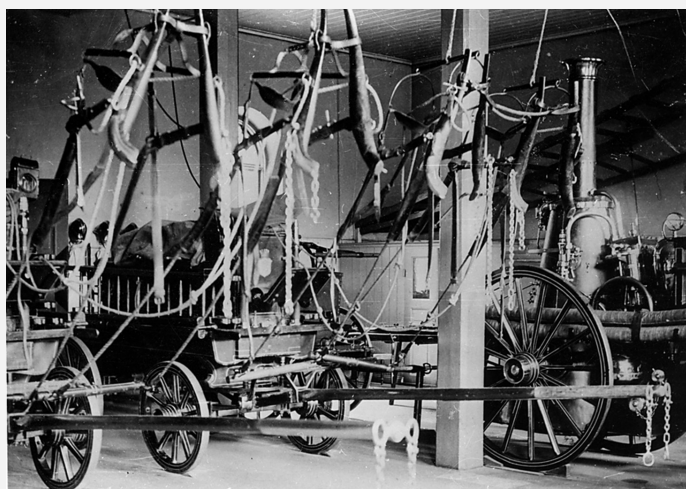
- § 1 att tillse det hästarne alltid äro ordentligt bundna och på de derför bestämda tiderna fodras och vattnas;
- § 4 att om dagen ständigt hålla stallgången och spiltorna rena;
- § 9 på stallvakt kommenderad brandkarl skall uppehålla sig uti stallet eller dess omedelbara närhet och får inte permitteras utom för uträttande af naturbehof...

Hästarnas namn var skrivna på små träbrickor vilka följde hästen i dess olika göromål. Blev någon häst sjuk, eller om den stod i beredskap, kunde man avläsa detta på tavlan precis som för de tjänstgörande brandkarlarna. Hästarna stod uttryckningsklara, bundna med huvudet utåt, redo att rusa ut.

Smederna på Huvudstationens gård år 1900

Seldon i Majornas station

Så här stod hästarna uppstallade. De stod beredda och var lätta att sätta i omedelbar aktion. Bilden är från Stallet i Majornas brandstation ungefär vid sekelskiftet år 1900.

Stationshallen på Huvudstationen runt 1914 med brandkårens första bil i bakgrunden.

Hur såg då en brandkårsutryckning ut under hästepokens dagar?

I vagnhallen står de putsade sprutvagnarna med sina vita slangrullar. Bakom vagnarna hänger männens vita rockar, bälten och hjälmar. I det intill belägna stallet står sex kraftfulla hästar bundna med huvudet utåt, redo att rusa ut. Ytterligare några står i reserv.

Plötsligt ljuder larmklockorna på Huvudstationen vid Nordhemsgatan. I vagnhallen tänds ljuset upp till full styrka. I det närbelägna stallet bryts lugnet och hästarna som står i beredskap, börjar ivrigt frusta och röra på sig.

Stallvakten, med hjälp av stationsvakten, för snabbt ut de halvspringande hästarna till vagnhallen, där de villigt låter sig påselas av seldonen som sänkts ner från taket. Vagnarna kopplas under tiden som portarna slås upp, och brandmännen snabbt klätt på sig och svingar sig upp på vagnarna.

Inom några ögonblick är två sprutor och en stegvagn, bemannade med 21 man, på väg ut på Nordhemsgatan. Utryckningsmomentet har skett med svindlande fart... Anspänningstiden fick på dagen inte överstiga en minut och på natten ej överstiga 90 sekunder.

Det slår gnistor kring hovarna på hästarna som är spända framför den tunga ångsprutan, vilken snabbt ökar i fart, under det att maskinisten sätter fyr under ångpannan.

Brandhornens gälla musik påkallar fri väg och får människor i gatuvimlet att stanna upp och iakttä de framrusande hästekipagens färd mot en eldsvåda.

Huvudstationens stall var beläget i mittflygeln mellan de båda gårdarna. Stallet var inrett för tolv hästar, uppdelat på två rader med sex spiltor på vardera sida. Ovanför stallet låg höskullen. I stallet fanns en mindre kammare för stallvakterna.

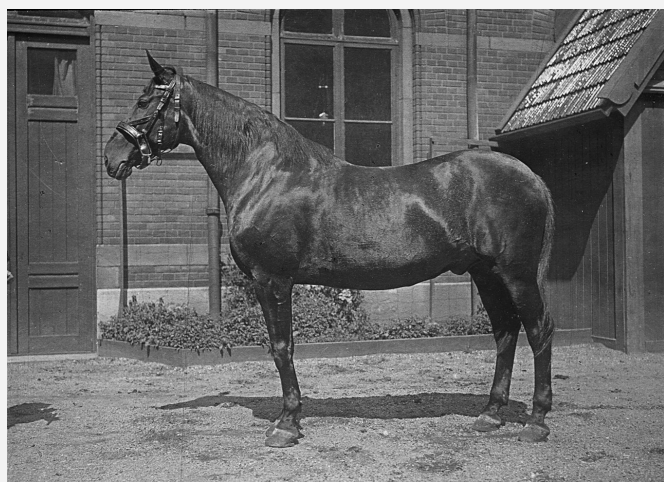
Det fanns tre stationsvakter och två stallvakter och var och en tog ut sin häst vid larm.

Det var inte lätt att vara kusk under utryckningar. Hästen kördes i galopp och nyfikna kunde komma i vägen. Ett befäl satt bredvid och var beredd att ta tömmarna om kusken nödgades att släppa dem.

Hästarna rastades så gott som dagligen. Till detta användes den s.k. rastvagnen som stod i en vagnsbod.

Soteldsvagnen vid Huvudstationen brandstation

Den sista hästen i utryckningstjänst var Beduin, som såldes i augusti 1919.

Stallarbeta med lämpning av gödsel på Huvudstationen

Brandmän hämtar "drivmedel" till brandkårshästarna på godsbangården.

Hästepoken inom brandkåren gick mot sitt slut i och med att bilen tillkom. I början hyste man starka betänkligheter mot explosionsmotorns lämplighet som drivkraft för brandfordon, men dessa farhågor blev inte besannade.

1914 kom den första brandbilen till Göteborgs brandkår men på grund av första världskriget dröjde det till augusti 1919 innan den sista hästen, "Beduin" fick lämna sin utryckningstjänst vid brandkåren.

*"Finns det några ståtligare djur i staden än brandkårshästarna?
Knappast! Nyttigare? Nej!*

Det är en mörk höstkväll. Den breda gatan ligger blank efter ett regn. Då skär med ens genom kvällens mörka tystnad en eggande hemsk signal. Människorna stanna och lystra. En gång till ljuder den dystra låten. Elden är lös!

I trottoarkanter och gatuhörn stå människor och sträcka fram hyfouden. En olycksbådande tystnad som före ett åskväder. Ljudet af en smattrande galopp ekar mellan husväggarna, och inom en half minut har man den grannaste gatuscen som finns.

Den första vagnens hästar komma sträckande i den härligt vackra gungande rörelse, som båtar på vågen, frustande röda näsborrar, fladdrande manar och sträckta halsar. Det ser ut som de ädla djuren själfva hade i sig något af eldens element, blixtsnabba, frustande, lågande susa de förbi."

Okänd skribent, ca 1914

Huvudstation omkring 1891.

Majornas brandstation omkring 1900.

Lundby brandstation omkring 1905.

Stadshusets brandstation, Gustav Adolfs torg